

Förordning om samarbete mellan tillsynsmyndigheter ansvariga för tillsynen av direktiv om otillbörliga handelsmetoder i jordbruks- och livsmedelskedjan

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2024) 576 Celexnummer 52024PC0576

Europaparlamentets och rådets förordning om samarbete mellan tillsynsmyndigheter ansvariga för tillsynen av Direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder i jordbruks- och livsmedelskedjan.

Sammanfattning

Förslaget till förordning om gränsöverskridande samarbete fastställer vissa regler om samarbete och samordning av åtgärder mellan de tillsynsmyndigheter som av sina medlemsstater utsetts till ansvariga för verkställandet av förbudet mot otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. Redan idag ska ansvarig tillsynsmyndighet samarbeta med Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen och bistå dessa i utredningar. Bakgrunden till förslaget är dels att de politiska riktlinjerna för den nya kommissionen omfattar ett åtagande att stärka jordbrukarnas

ställning och ge dem ett starkare skydd mot otillbörliga handelsmetoder, dels att det har framkommit att de nationella tillsynsmyndigheterna upplever hinder mot ett effektivt gränsöverskridande samarbete. Regeringen ser positivt på att i vissa avseenden utöka samarbetet mellan de olika medlemsstaternas tillsynsmyndigheter för att stärka konkurrenskraften i livsmedelskedjan, men uppgifterna som tillsynsmyndigheterna åläggs behöver vara väl avvägda, rimliga och utgångspunkten är att eventuella kostnader för dessa ska rymmas inom befintliga ramar.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Frågan om god affärssed och otillbörliga handelsmetoder (Unfair Trading Practices – UTP) i livsmedelskedjan har diskuterats på EU-nivå sedan 2009.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/633 av den 17 april 2019 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (UTP-direktivet) är ett direktiv som syftar till att bekämpa otillbörliga handelsmetoder i förhållanden mellan köpare och säljare i jordbruks- och livsmedelskedjan. Direktivet innehåller en minimilista över de otillbörliga handelsmetoder som är förbjudna. Eftersom UTP-

direktivet är ett så kallat minimidirektiv kan medlemsstaterna införa eller behålla nationella bestämmelser som ger ett starkare skydd än vad som följer av direktivet, så länge bestämmelserna är förenliga med den övriga EU-rätten. I Sverige omfattas samtliga leverantörer av regelverket.

I UTP-direktivet finns bl.a. regler om tillsynsmyndigheternas befogenheter för att säkerställa att myndigheterna kan göra utredningar, samla in information och kräva att en otillbörlig handelsmetod inte längre ska användas (artikel 6 i direktivet). Det finns också krav på att medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna samarbetar effektivt med varandra och med kommissionen samt att de bistår varandra i utredningar som har en gränsöverskridande dimension (artikel 8.1 i direktivet).

På nationell nivå är UTP-direktivet genomfört genom lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder. Lagen ska tillämpas på köpare av jordbruks- och livsmedelsprodukter om leverantören eller köparen är etablerad i Sverige och köparen har en årsomsättning som motsvarar mer än två miljoner euro eller är en myndighet som är etablerad i Europeiska unionen. I Sverige är Konkurrensverket behörig myndighet att inleda och genomföra utredningar om otillåtna handelsmetoder. Konkurrensverket har också ålagts att samarbeta med Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen och bistå dessa i utredningar i den utsträckning som följer av

artikel 8.1 i UTP-direktivet (6 § förordningen (2021:583) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter).

Redan i förhandlingen av UTP-direktivet uppstod frågeställningar kring hur man skulle angripa tillsynen av otillbörliga handelsmetoder med en gränsöverskridande dimension, alltså då köpare och säljare befinner sig i olika länder. Enligt kommissionen har diskussioner i det så kallade EU-nätverket för tillsyn mot otillbörliga handelsmetoder (Unfair Trade Practices Enforcement Network, UTPEN) visat att tillsynsmyndigheternas erfarenheter är att det kan vara svårt att samla in information, upptäcka överträdelser samt ålägga och verkställa sanktionsavgifter och andra lika effektiva sanktioner om köparen befinner sig i en annan medlemsstat. Det har framkommit att de nationella tillsynsmyndigheterna upplever hinder mot ett effektivt gränsöverskridande samarbete.

De politiska riktlinjerna för den nya kommissionen (2024–2029) omfattar ett åtagande att stärka jordbrukarnas ställning och ge dem ett starkare skydd mot otillbörliga handelsmetoder. Åtgärder för att bland annat ta itu med otillbörliga handelsmetoder på ett bättre sätt efterfrågas också i slutrapporten från den strategiska dialogen om framtiden för EU:s jordbruk, vilken tillkännagavs den 13 september 2023 av Europeiska kommissionens ordförande i hennes tal om tillståndet i unionen. Förslaget till förordning ska

enligt kommissionen ses som ett direkt svar på de rekommendationer som lämnats i den strategiska dialogen.

1.2 Förslagets innehåll

Förslaget till förordning fastställer vissa regler om samarbete och samordning av åtgärder mellan de tillsynsmyndigheter som av sina medlemsstater utsetts till ansvariga för verkställandet av det förbud mot otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan som fastställs i UTP-direktivet.

1.2.1 Förordningens tillämpningsområde

I förslagets artikel 2 avgränsas direktivets tillämpningsområde. Det anges att förordningen är tillämplig på verkställandet av det förbud mot otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan som fastställs i artikel 3.1 och 3.2 i UTP-direktivet och som har en gränsöverskridande dimension. Nationella regler avsedda att bekämpa otillbörliga handelsmetoder som är strängare än vad direktivet kräver omfattas inte av förordningen. Det innebär att mekanismen för begäran om tillsynsåtgärder och verkställande inte får användas vid tillämpningen av nationella bestämmelser som är strängare än UTP-direktivet. Mekanismen för begäran om information får emellertid användas i förhållande till strängare nationella bestämmelser om en medlemsstat väljer att tillåta det.

Av förslaget framgår att förordningen inte ska påverka tillämpningen av unionsregler och nationella regler om internationell privaträtt, särskilt när det gäller regler om domstols behörighet och tillämplig rätt. Detsamma gäller för åtgärder i samband med civilrättsligt och straffrättsligt samarbete.

1.2.2 Mekanismen för ömsesidigt bistånd

Genom förslaget inrättas en mekanism för ömsesidigt bistånd som består av tre delar; 1) begäran om information (artikel 5), 2) begäran om tillsynsåtgärder (artikel 6) och 3) begäran om verkställande av beslut om åläggande av sanktionsavgifter eller andra lika effektiva sanktioner och intermistiska åtgärder (artikel 7). Förslaget innehåller även bestämmelser om att tillsynsmyndigheterna inom en viss tid ska underrätta varandra om antagande av ett beslut om fastställande av förekomsten av en otillbörlig handelsmetod med en gränsöverskridande dimension i dess medlemsstat (artikel 8). Tillsynsmyndigheterna ska också komma överens om vilka språk som ska användas (artikel 11).

Begäran om information (artikel 5)

Den delen av mekanismen som rör informationsutbyte innebär att en tillsynsmyndigheterna ska kunna utbyta information med och efterfråga information av en tillsynsmyndighet i en annan medlemsstat. Artikel 5 beskriver förfarandet för ett sådant utbyte. Informationen ska lämnas inom viss tid och gäller sådan

information som begärs för att fastställa om en otillbörlig handelsmetod med en gränsöverskridande dimension har ägt rum eller äger rum i den ansökande tillsynsmyndighetens medlemsstat. Enligt kommissionen ska informationen samlas in och användas i enlighet med nationell rätt. Artikeln omfattar den information som finns hos den anmodade tillsynsmyndigheten och innebär således inte ett krav på att begära in ytterligare information.

Begäran om tillsynsåtgärder (artikel 6)

Den delen av mekanismen som rör tillsynsåtgärder innebär att en tillsynsmyndighet på begäran av en annan tillsynsmyndighet, i enlighet med sina nationella regler, ska utöva de befogenheter som den tilldelas genom artikel 6.1 första stycket a, b och c UTP-direktivet (dvs. inleda och genomföra utredningar på eget initiativ eller på grundval av ett klagomål, kräva att köpare och leverantörer lämnar alla de uppgifter som krävs för att genomföra utredningar av förbjudna handelsmetoder och genomföra oanmälda inspektioner på plats inom ramen för myndighetens utredningar, i enlighet med nationella regler och förfaranden) .

Begäran om verkställighetsåtgärder (artikel 7)

Den del av mekanismen som rör verkställighetsåtgärder innebär att en tillsynsmyndighet, på begäran av en annan tillsynsmyndighet och i enlighet med sina nationella regler, ska kunna verkställa slutliga beslut om åläggande av sanktionsavgifter

eller andra lika effektiva sanktioner och interimistiska åtgärder i enlighet med artikel 6.1 första stycket i UTP-direktivet. Detta förutsatt att den ansvariga tillsynsmyndigheten som gör en begäran om en sådan åtgärd först har gjort rimliga ansträngningar för att förvissa sig om att de köpare mot vilka sanktionerna är verkställbara inte har tillräckliga tillgångar i dess medlemsstats territorium.

Förfarandet om begäran om ömsesidigt bistånd (artikel 9)

Kommissionen får enligt förslaget också en rätt att anta genomförandeakter för att fastställa standardformulär för begäran om ömsesidigt bistånd.

Vägran att tillmötesgå en begäran om ömsesidigt bistånd (artikel 10)

En tillsynsmyndighet får vägra att tillmötesgå en annan tillsynsmyndighets begäran om ömsesidigt bistånd endast under vissa omständigheter. Det handlar bl.a. om situationer där tillsynsåtgärder redan vidtagits gentemot köparen gällande samma otillbörliga handelsmetod som begäran avser.

1.2.3 Utrednings- och tillsynsmekanismer avseende utbredda och otillbörliga handelsmetoder med en gränsöverskridande dimension (artikel 13–20)

Förslaget innehåller vidare bestämmelser om utredningar av s.k. *utbredda otillbörliga handelsmetoder* med en gränsöverskridande

dimension vilket definieras som otillbörliga handelsmetoder som involverar minst tre medlemsstater.

I förslaget anges att det vid skälig misstanke om en utbredd otillbörlig handelsmetod av gränsöverskridande karaktär ska inledas en samordnad insats av berörda tillsynsmyndigheter samt att en samordnare ska utses. Det anges vidare i vilka fall en berörd tillsynsmyndighet får vägra att delta i en samordnad insats. Utredning- och tillsynsåtgärderna ska enligt förslaget genomföras på ett samordnat sätt.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

UTP-direktivet genomförs genom lagen (2021:579) om tillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Frågor som rör samarbete med kommissionen och tillsynsmyndigheter i andra medlemsstater regleras i förordningen (2021:583) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Enligt förordningen ska Konkurrensverket bistå dessa i utredningar i den utsträckning som följer av artikel 8.1 i UTP-direktivet.

Den föreslagna förordningen gäller samarbete och samordning av åtgärder mellan de tillsynsmyndigheter som av sina medlemsstater utsetts till ansvariga för verkställandet av det förbud mot

otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan som fastställs i UTP-direktivet.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Förslaget har enligt kommissionens bedömning inga konsekvenser för EU-budgeten.

Det är idag svårt att ha en klar bild av hur förslaget kommer att påverka tillsynsmyndigheten, Konkurrensverket. Redan idag ska myndigheten samarbeta med Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen och bistå dessa i utredningar i den utsträckning som följer av artikel 8.1 i UTP-direktivet. Därför är den preliminära bedömningen att förslaget inte kommer att innebära några budgetära konsekvenser på statsbudgeten. Eventuella kostnader som ändå skulle uppstå för den nationella budgeten ska finansieras i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95FiU5, rskr. 1994/95:67).

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen ser positivt på att i vissa avseenden utöka samarbetet mellan de olika medlemsstaternas tillsynsmyndigheter för att stärka konkurrenskraften i livsmedelskedjan, men uppgifterna som tillsynsmyndigheterna åläggs behöver vara väl avvägda, rimliga och

utgångspunkten är att eventuella kostnader för dessa ska rymmas inom befintliga ramar. Regeringen anser vidare att en konsekvensanalys bör göras eftersom förslagets konsekvenser är svåra att fullt ut bedöma.

Regeringen konstaterar att förslaget förefaller ställa obligatoriska krav på tillsynsmyndigheter att bistå varandra vid en begäran om ömsesidigt bistånd. Enligt regeringens mening behöver mekanismens ramar samt förutsättningar för att tillämpa den i praktiken klargöras ytterligare.

Sverige har infört strängare nationella regler än vad UTP-direktivet föreskriver. Regeringen anser därför att det är angeläget att klargöra hur mekanismen för ömsesidigt bistånd i praktiken ska fungera i de fall där strängare regler finns.

Regeringen menar att de olika delarna av mekanismen för ömsesidigt bistånd istället bör innehålla en eller flera frivilliga kriterier istället för ett obligatoriskt krav, alternativt begränsa mekanismens tillämplighetsområde, exempelvis möjligheten att begära att en tillsynsmyndighet inleder en utredning.

Regeringen anser också att det bör införas proportionalitetskrav vid en begäran om ömsesidigt bistånd och att en möjlighet att avslå en begäran i de fall en begäran inte anses vara förenlig med nationell rätt bör övervägas.

Regeringen anser att det tydligare bör framgå att en tillsynsmyndighet kan prioritera vilka misstänkta gränsöverskridande otillbörliga affärsmetoder som bör bli föremål för en samordnad åtgärd.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Merparten av medlemsländerna är positiva till förslaget, då det finns ett behov att tydliggöra hur tillsynsmyndigheterna ska samarbeta när det gäller gränsöverskridande ärenden. Ett antal länder har lyft att man behöver tydliggöra förslaget, vilka krav som kan ställas på en annan tillsynsmyndighet och också få en tydligare bild av eventuella kostnader.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

-

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) anser övergripande att ett ökat samarbete mellan medlemsländernas tillsynsmyndigheter är bra. Förslagen kring UTP, dvs att adressera möjligheten att tillämpa UTP vid transnationell handel, anser LRF är bra.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden för UTP-direktivet är artikel 43.2 i Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

Förordningen antas av rådet efter medbeslutande med Europaparlamentet i enlighet med det ordinarie beslutsförfarandet. Beslut fattas av rådet med kvalificerad majoritet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Kommissionen anför att förordningen syfte är att komplettera UTP-direktivet för att säkerställa att tillsynsmyndigheterna har de verktyg som krävs för att bl.a upptäcka överträdelser samt ålägga och verkställa sanktionsavgifter och andra lika effektiva sanktioner för köpare som befinner sig i en annan medlemsstat.

Kommissionen bedömer att åtgärder på unionsnivå är det mest effektiva verktyget för att uppnå avsedda syften och att förslaget därmed är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Regeringen delar kommissionens bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritets-och proportionalitetsprinciperna.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förhandling i rådsarbetsgrupp påbörjades den 16 januari 2025. Det polska ordförandeskapets ambition är att under första kvartalet 2025 förhandla färdigt förslaget i rådsarbetsgrupp.

4.2 Fackuttryck och termer

UTP – Unfair Trading Practices – otillbörliga handelsmetoder